

ותתן לתוך פיה דבר שאינו מעושר. כי היות והיא טמאה, אינה רגילה אז ליגע במה שהיא עסוקה בו, כי שמא תטמאנו, ובדרך כלל היא עומדת מרחוק ואינה נוגעת.

אבל, לא תסייע בטחינת תבואת עם הארץ **בזמן שהיא טהורה**. דהואיל וסתמה נוגעת, חיישין שמא תשכח ותאכל ממנה, והרי היא אסורה משום דמאי.

רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף בזמן שהיא טמאה — לא תטחוק, מפני שהכירתה, אשת עם הארץ, נותנת לה משל תבואת בעלה, והיא אוכלת. ואף שאשת חבר אינה חשודה על הגזל ועל הדמאי — עביד איניש ששוכח, ואכיל מאי דיהיב ליה.

ומכל מקום, מוכח מהכא שאשת עם הארץ חשודה לגזול מבעלה ולתת לאחרים [דבנתינה לאחרים לא שייך לומר — שכחה היא].

ומוכיחה הגמרא: **השתא, מציינו** שאשת עם הארץ **מיגזל גזלה**, ואם כן, **חלופי** את שלה בשל אחרים, שהוא קל מגזילה גמורה, **מיבעיא** למימר שחשודה היא לעשות כן? ואם כן, אמאי לא חיישין בנותן לשכנתו עיסה שתחליף את שלו בשלה, ותאסר העיסה משום דמאי?

ומשנינן: **אמר רב יוסף התם נמי, מוריא** אשת עם הארץ היתר לעצמה, **ואמרה: תורא מדישיה קאכיל!** כשם שהשור אוכל בתבואה בשעה שדש בה, כן ראוי שתאכל אשת החבר שמסייעת עמה בטחינה, וסברה דלאו גזל הוא. אבל בעלמא לא חשידא על גזל,

מתכוונת. אבל לאדם זר, שאין בדעתה להיטיב עמו, אין היא מחלפת, ולגזול לא חיישין.

ב-1 ותו מקשינן: **וכי לעלמא, היכא דליכא** למימר שלהיטיב היא מתכוונת, **לא חיישין** לחילופי, שמא תטול היפה לעצמה?

והתנן: הנותן לפונדקית שלו לתקן לו עיסה וקדירה, מעשר את שהוא נותן לה, ואת שהוא נוטל הימנה, מפני שחשודה על הגזל, ומחלפת את שלו בשלה. הרי דחיישין לחילופי בכל גוונא. ושוב קשיא אברייתא ד"הנותן לשכנתו עיסה, אינו חושש לשאור"?

ומשנינן: **התם נמי, לאו משום חשד גזל הוא, אלא מוריא** היא הוראת היתר לעצמה להחליף, **ואמרה: עדיף כי בר בי רב ליכול** פת **חמימא, ואילו אנא איכול** פת **קריא!** ומשום כן מחלפת את הלחם שלו אם הוא כבר הצטנן, בלחם שלה, שעדיין הוא חם, כדי שהוא יאכל לחם חם. וגם שם כוונתה היא לטובה. אבל בשכנתו, שאין סמוך עליה תמיד, אין לחוש לזה, שאינה מחלפת לטובה, שהרי הוא אינו סמוך עליה תמיד, ולהחליף לרעה אינו חשודה בגזל.

ותו מקשינן: **וכי לחילופי בעלמא לא חיישין?**

והתניא: אשת חבר טוחנת ומסייעת להנהיג את הריחיים ביחד עם אשת עם הארץ, בטחינת תבואת עם הארץ. ומותר לה להצטרף עמה דוקא **בזמן שהיא, אשת החבר, טמאה, שאז לא חיישין** שמא תשכח

וליכא למיחש לאיחלופי.

ומביאה הגמרא עוד מעשה שהוזכר בו ענין "בהמתן של צדיקים".

העיד רבי יהושע בן זרוז בן חמוז של רבי מאיר, לפני רבי, על רבי מאיר שאכל עלה של ירק שאינו מעושר, בבית שאן, והתיר רבי את בית שאן כולה, שפטר אותה על ידו, מחמת עדות זו, מחיוב מעשר ירק ופירות.⁽²⁷⁾

כיון שאכל רבי מאיר בלי לעשר מוכח הבית שאן היא חוץ לארץ. דאי מארץ ישראל היא, אף לאחר החרבן היא מחויבת במעשר. שהרי קדושה שניה שקידש עזרא את ארץ ישראל, קדשה אף לעתיד לבא.

הברו עליו [על רבי] אחיו ובית אביו, ואמרו לו: מקום שאבותיך ואבות אבותיך נהגו בו איסור טבל, אתה תנהוג בו היתר?⁽²⁸⁾

דרש לחן רבי מקרא זה: כתיב בחזקיהו מלך יהודה [מלכים ב יח]: "וכתת נחש הנחשת

אשר עשה משה, כי עד הימים ההמה היו בני ישראל מקטרים לו. ויקרא לו נחשתך".

אפשר — בא אסא ולא ביערו, בא יהושפט ולא ביערו? והלא כל עבודה זרה שבעולם, אסא ויהושפט ביערום!?

אלא, מקום הניחו לו לחזקיהו אבותיו, כדי א-1 להתגדר להתגדל בו. אף אני — מקום הניחו לי אבותי להתגדר בו. שכשיבואו הבנים אחרי האבות ולא ימצאו מה לתקן, במה יתגדל שמם?⁽²⁸⁾

ומזה שקבל רבי עדות זו, אף על פי שתמוהה היא, ומנוגדת למה שהיה מקובל אצלם מעולם — מכאן למדנו, לתלמיד חכם שאמר דבר הלכה מחודש, שאין מזיחין אותו להסירו משמועתו לאמר לו: חזור בכך.

ואמרי לה: אין מזניחין אותו. שלא משקצים את דבריו.

ואמרי לה: אין מזניחין אותו לומר לו: גאוותך גרמה לך שלא שמעת היטב מפי

את נחש הנחשת לפי שסברו כי אסור לאבדו כיון שמשה רבינו עשאו על פי הדבור, ולא נאמר על זה "ואבדתם את שמם מן המקום ההוא". ובא חזקיהו המלך ודרש, שאף את זה צריך לאבד, שמן השמים הניחו לו אבותיו מקום להתגדר בו. וכמו כן, אע"ג שסברו אבותיו של רבי שיש לעשר פירות של בית שאן מן השמים, הניחו לו אבותיו מקום להתגדר בו, ולפטר את בית שאן מתרו"מ. הערות למסכת חולין מהגרי"ש אלישיב [כתב יד]. ועוד נראה לבאר שהשאירו את ההיתר לדורות הבאים משום שהעריכו שלא יתקבל ההיתר בימיהם. ויתכן שרבי התיר את בית שאן משום שסבר שכיבוש החשמונאים אין לו דין כיבוש כיון שלא היו ממלכי בית דוד. [הרב יהודה גרטנר].

27. במסכת פסחים נא א ובמסכת מגילה ה ב, שנינו שדברים המותרים שנהגו בהם איסור, אסור להתירם. הקשו התוס' שם, הרי בבית שאן נהגו איסור עד זמנו של רבי מאיר, ואיך התיר רבי על סמך מעשהו של רבי מאיר. ותירצו שם התוס', שהכלל הזה נאמר רק כאשר הנוהגים באיסור נוהגים בו מתוך ידיעה שהנהגה זו אינה לפי הדין אלא היא חומרא שלהם, ולכן אסור לנהוג שם בהיתר. אך אם היתה ההנהגה מכח טעות, מותר לנהוג שם בהיתר, ולהעמידם על טעותם.

28. רש"י. וקשה, וכי מטעם זה ישאירו מכשול לכלל ישראל שעובדים לו! ? ונראה לפרש כוונת רש"י, שמן השמים עשו שהראשונים לא אבדו